

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'яничук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даюк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

6. Леонтьев А. А. Психология общения. 2 изд., испр. и доп. Москва: Смысл, 1997. 365 с.
7. Масол Л. М., Просіна О. В. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти. 2021. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/830/83023/Mystetstvo_5-6-kl_Masol_Prosina_14_07_1.pdf
8. Словник психологічних термінів. http://www.ahmerov.com/book_1267_chapter_22_SLOVNIK_PSIKHOLOGCHNIK_H_TERMNV.html
9. Словник-довідник з української лінгводидактики: навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2003. 320 с.
10. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1–2 класи. Київ : ТД «Освіта-Центр плюс», 2018. 225 с.

УДК 780. 8: 780.616.432 : 376 – 056

Висоцька Д.С.

МУЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ НА УРОКАХ ФОРТЕПІАНО

***Анотація:** У статті розглянуто окремі методичні аспекти музичного розвитку дітей з вадами мовлення на уроках фортепіано.*

***Ключові слова:** діти з особливими освітніми потребами; діти з вадами мовлення, музичний розвиток, музична освіта в класі фортепіано.*

***Abstract:** The article considers some methodological aspects of musical development of children with speech defects in piano lessons.*

***Key words:** children with special educational needs; children with speech defects, musical development, music education in the piano class.*

Соціум, у якому ми живемо, напрочуд різноманітний. Ми спілкуємось з людьми, що різняться за віком, статтю, поглядами, професіями тощо. Є серед нас члени суспільства, які у зв'язку із особливостями здоров'я виключені із процесу продуктивного життя. Цивілізована прогресивна держава повинна бути зацікавленою у активній самовіддачі усіх своїх членів. Саме тому проблема інклюзивної освіти сьогодні звучить досить голосно і потребує пошуку нових ефективних засобів. Одним із них з давніх давен є музичне мистецтво – найтонший, за словами Т.Щириці «емоційно-психологічний барометр» [10, с. 6]. Виражаючи найпотемніші стани людської душі, музика здатна на глибокий особистісний вплив, приваблюючи слухачів можливістю багатозначних тлумачень. Саме тому спектр музичного впливу є дуже широким, зокрема розумовий, емоційний, творчий, сенсорний, сугестивний, оздоровий та ін. Останню особливість музичного впливу сьогодні активно використовують і у арт-медицині, і у педагогіці. Так, можливості використання музичної терапії у освітньому процесі досліджують

Л. Брусиловський, С. Генік, В. Драганчук, Ю. Лисичин, А. Пастернак, В. Петрушин Л. Підлипишина, С. Хміль, І. та С. Шабутіні та ін. Методичні аспекти використання музики у роботі з дітьми в інклюзивному середовищі розкрито в роботах Ю. Бекетової, Ю. Бондаренко, Д. Завітренко, М. Ляшко, Л. Стахової та ін. Водночас зазначена проблема потребує поглибленого вивчення у сфері перед професійної музичної освіти, зокрема, у аспекті методики музичного розвитку учнів ДМШ з особливими освітніми проблемами.

Мета статті: виявлення педагогічного потенціалу музичного мистецтва та накреслення шляхів його ефективної реалізації у процесі музичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами в класі фортепіано.

Музичному мистецтву належить особлива роль у вихованні дитини. З цим мистецтвом людина вперше зустрічається ще в утробі матері, а її цілеспрямований музичний розвиток відбувається у дитячому садку, школі.

Музичний розвиток – це процес і результат музичного формування та самоформування особистості, що виявляється в кількісно-якісних змінах музичної свідомості. Музична педагогіка трактує цей процес як цілісність, що виражається у змінах в музичному досвіді особистості, тобто у системі здобутих нею на практиці знань, умінь. Наприклад, Ю. Алієв вважає, що це «процес становлення в учня музичних здібностей, співочого голосу...» [2, с. 263], а також збагачення його музичного інтелекту, вдосконалення емоційної сфери, музичних переваг, цінностей, смаків. Н. Ветлугіна, стверджує: музичний розвиток – це «перехід від прояву простих, нижчих форм музично-естетичних відношень і здібностей до складніших і вищих». Саме поява нових музично-естетичних якостей є критерієм того, що музичний розвиток дійсно відбувся [4, с. 22].

Результатом музичного розвитку особистості є її особистісна музична культура – індивідуальний соціально-художній досвід особистості в царині музичного мистецтва, що зумовлює її здатність сприймати, інтерпретувати, оцінювати, виконувати і творити музику [7, с.5]. Отже, структура музичного розвитку особистості включає наступні складові: мотиваційний (музичні потреби та інтереси); пізнавальний (знання та уявлення про музичне мистецтво); емоційно-ціннісний (емоційне реагування, цінності); операційний (виконавські дії, навички та вміння) та творчий (досвід самостійної виконавської та творчої діяльності) .

Основою музичного розвитку є музикальність – переживання музики як вираження певного змісту. Музичне переживання за своєю природою є емоційним переживанням. Поза емоціями осягнути зміст музичної образності неможливо. Водночас мова йде не про емоційну реакцію на музичний зміст, а про переживання музичної виразності. Відомий психолог Б. Теплов виокремив три основи музикальності, тобто музичні здібності: ладове почуття, музично-слухові уявлення, музично-ритмічне почуття [8, с.54].

У молодшому шкільному віці музичний розвиток є особливо ефективним у різноманітних, переважно діяльнісних формах: співі, музикуванні,

музичній грі, казці, драматизації, рухах тощо. За результатами психолого-педагогічних досліджень досить значними є можливості молодших школярів у сфері музичного сприймання. Саме у цьому віці розвивається його узагальненість. Так, у процесі сприймання музичного твору узагальненість відбувається у вигляді слова чи малюнка [9, с.301]. Діти краще сприймають музичні твори, що викликають їх інтерес. Тоді вони намагаються зрозуміти їх суть, зокрема, віднести до певного музичного жанру [9, с.301]. Їм доступні основні жанри, а саме марш, пісня, танець, а також музика ілюстративного характеру (за умови яскравості та лаконічності). Емоції, отримані від спілкування з музичним мистецтвом, позитивно впливають на різні види музичної діяльності, стимулюють зацікавленість нею. Молодші школярі із задоволенням включаються у різноманітні види музичної роботи, особливо позитивно реагують на творчі завдання.

Дослідниця Ю. Бекетова стверджує, що «музика суттєво впливає на розвиток всіх сфер дитини... та активізує її рух, мовлення, мислення, має здатність терапевтично впливати на дитину з особливими потребами» [3, с.3]. Згідно з Законом України «Про освіту» така дитина – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту [1]. ЮНЕСКО до дітей з особливими освітніми потребами відносить дітей, які мають порушення у розвитку: емоційні, поведінкові, мовні, комунікативні та ін. [5, с.11]. У нашому випадку йдеться про музичний розвиток дитини з вадами мовлення. Конкретизуємо окремі моменти.

Віталій Ф., 2012 року народження, займається у класі фортепіано з 2020 року. У хлопчика діагностовано мовне порушення – алалія (від грецьк. *ala* – немає, *lalio* – говорити), що являє собою недорозвинене, або повністю відсутнє мовлення, спричинене органічним ураженням мовленнєвих зон кори головного мозку. Це захворювання супроводжується труднощами у використанні (моторна форма) чи розумінні (сенсорна форма) мовленнєвих висловлювань [6]. У дітей з діагнозом алалії пізно розвиваються мовні реакції, спостерігаються порушення звуковимови, словниковий запас відзначається бідністю, мають місце аграматизми, тобто неспроможність зв'язувати слова у правильні синтаксичні конструкції. Отже, учень, відчуваючи свою обмеженість у можливості спілкування, уникає моментів вербалізації. Це супроводжується невпевненістю, емоційною скутістю. Працюючи з такою дитиною, ми намагаємось постійно створювати «провокації» для спілкування, адже вербальне вправління є запорукою покращення стану мовного апарату. Основний привід, який проковує необхідність мовного чи іншого виду самовиразу, є музика.

Щодо репертуару, то обираємо не лише педагогічно доцільні твори, але звертаємо увагу на їх яскравість, характерність. Досить часто влаштовуємо ситуації «бесіда за інструментом». Ми виконуємо декілька зразків і пропонуємо обрати той, що більше подобається («твір-подарунок мамі,

другу)), з'ясовуємо причини такого вибору; ставимо твори у чергу («будемо над даною п'єсою працювати наступного семестру»). Таким чином. ми збагачуємо слухацький досвід учня, впливаємо на його музичні переваги, ціннісні орієнтації. Нижче наводимо перелік творів, що увійшли в програму Віталія Ф.: М. Римський-Корсаков «Звіздар», М. Красєв «Ялинка», українська народна пісня «Веселі гуси», В. Волков «Луна», А. Баллах «Гра в солдатики», Т. Сулковська «Дошик», Ф. Рибицький «Кіт та миша», І Беркович «Верхи на конику», Б. Савельєв, обр. Т. Сулковської «Неприємність цю ми переживемо» з м/ф «Літо kota Леопольда», італійська народна пісня в обробці Т. Смирнової «Танець каченят», А. Золкін «Шарманка тата Карло», Д. Кабалецький «Маленька полька», О. Роулі «Гном».

Коли твір обрано, особливу увагу приділяємо його презентації. Наше експонування твору є не просто педагогічним показом. Це накреслення орієнтирів щодо високо художньої інтерпретації. Обов'язково продумуємо концепцію бесіди. Це може бути казка, загадка, весела історія про шкільне життя тощо. Пропонуємо учневі дати назву твору, підібрати слова-асоціації. Якщо виникають складності з висловленням власної думки, то учень обирає з наявних фотографій, малюнків, смайликів ті, що є спорідненими за настроєм даному зразку. Пропонуємо окремі короткі влучні фрази про твір ритмізувати, тобто вимовити у відповідному ритмі. Якщо це складно, то ритмічний малюнок промовляємо на окремий склад, підтримуємо його плесканням, постукуванням пальцями, притупуванням. Отже, таким чином ми мотивуємо учня до роздумів, рефлексії, висловлення власної думки, водночас починаємо опрацьовувати важливу складову музичної виразності, а саме – ритм.

Технічну роботу з опанування тексту фортепіано-твору починаємо з уявного програвання фрагмента його мелодії на столі, кришці інструмента. Працюючи над мелодією, обов'язково її сольфеджуємо, проспівуємо прийомами «вокаліз», «мурмурандо», чергуємо спів учня зі співом вчителя. Програмами ним окремих фраз.

Вважаємо необхідним сприяти осмисленню важливості того чи іншого елемента музичної мови. Наприклад, мажорну мелодію виконуємо в мінорі і навпаки; змінюємо особливо яскраві ритмо-інтонації на типові з рівномірним ритмом. Цікавий результат дає зміна регістру, штрихів, динаміки. Вслухаємось у музичний образ, обмінюємось думками про те, як змінився твір. Обов'язково до авторського задуму як найбільш переконливого і виразного.

Коли права рука, яка, як правило, містить головну мелодичну лінію у гомофонно-гармонічній фактурі, вивчена – підтримуємо її партією лівої руки, тобто застосовуємо прийом «гра у дві руки». Цей прийом повторюємо декілька раз, щоб в учня відклалась правильна слухова модель супроводу. У процесі опанування лівої руки застосовуємо аналогічні прийоми роботи. На етапі об'єднання партій обох рук використовуємо прийом: «співаю мелодію,

граю супровід», «супроводжую спів вчителя», «разом та окремо» (чергування гри двома руками та кожною окремо).

«Концертне» виконання п'єси крім самого фортепіанного виконання учня включає і інші види діяльності. Наприклад: ми створюємо художні афішу, квитки, готуємо вступне слово, продумуємо відеоряд, який повинен співзвучати з музичним образом. Робимо репетиційний відеозапис, який переглядаємо, аналізуємо, намалюємо шляхи покращення нашої роботи.

Щодо корекційних результатів музично-освітньої роботи з Віталієм Ф. у класі фортепіано, то зазначимо наступне. Очевидний виконавський прогрес учня зумовив прояви його більшої впевненості у своїх силах. Активне музичне сприймання, що відбувається постійно у процесі виконавського опанування фортепіанним твором, тренує і вдосконалює пізнавальні процеси, до яких належить і мовлення. На покращення вимови, на нашу думку, вплинув постійний слуховий самоконтроль. Рухова активність, зокрема тонка диференційована робота рук, пальців за нашими спостереженнями, вплинула на покращення координації рухів, правильної постави, дозволила зняти прояви фізичної скрутості, надлишкової напруги.

Отже, працюючи з піаністом-початківцем з вадами мовлення в режимі «діалог», ми постійно спонукаємо дитину до спілкування та самовияву. Вітаємо її творчу ініціативу, будуємо ситуації «успіх: великий та малий». Інструментальне виконавство намагаємось комплексно доповнювати іншими видами музичної та позамузичної діяльності (спів, музикування, рух, творчість, різна мистецька інтерпретація тощо). Комплексне використання слухової, зорової, тактильної наочності у процесі навчання в класі фортепіано дозволяє вирішувати завдання особистісного музичного розвитку учня, зокрема. стимулює інтерес до музичних занять, поглиблює музичну обізнаність, сприяє позитивному емоційному настрою, формує навички самостійної виконавської та іншої музичної діяльності.

Список літератури

1. Закон України Про освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Алиев Ю. Б. Настольная книга школьного учителя-музыканта. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 336 с.
3. Бекетова Ю. В. Особливості впливу музики на дітей з особливими потребами. URL : <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-03/09byvcsn.pdf>.
4. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини. К. : Музична Україна, 1978. 255 с.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : «Агентство «Україна», 2019. 300с.
6. Рібцун Ю. В. Розмежування алалій та інших мовленнєвих і немовленнєвих вад. Народна освіта. 2012. Вип. № 3 (18). URL : www.kristti.com.ua
7. Ростовський О. Я. . Теорія і методика *музичної освіти*: навч.-метод., посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 640 с.

8. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. Б.М.Теплов Избранные труды: В 2 т. М. : Педагогика, 1985. Т.1. С. 42 – 222.
9. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: підручник. Кіровоград :РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. 528 с.
10. Щириця Т. Духовність і музична культура майбутніх учителів музики. Мистецтво та освіта. 2005. №4. С. 6- 8.
-

УДК

Кулакевич А.В., Радковська Л.М.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ «СЛУХАННЯ МУЗИКИ» В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ МИНУЛОГО

Анотація: Ретроспективний аналіз будь якого процесу досліджує перш за все факти, які стосуються минулого. Однак розуміння того, як виникла ситуація, не означає розуміння ситуації як такої. Для цього потрібен ситуаційний аналіз. В статті подано ретроспективний аналіз «слухання музики», окреслено шлях цієї проблеми в історичному аспекті та різних підходи до дослідження музичного сприймання.

Ключові слова: слухання музики, сприйняття музики, музичне виховання дітей, урок музики, українські композитори-класики.

Annotation: A retrospective analysis of any process examines primarily facts about the past. However, understanding how a situation arose does not mean understanding the situation as such. This requires a situational analysis. The article presents a retrospective analysis of "listening to music", outlines the path of this problem in the historical aspect and different approaches to the study of musical perception.

Key words: listening to music, perception of music, musical education of children, music lesson, Ukrainian classical composers.

Постановка проблеми. У музично-педагогічній літературі ХХ століття розглядалося багато питань, пов'язаних із вихованням слухача та «музичним сприйняттям» творів. У вітчизняній музичній педагогіці практичний зміст цього поняття зводився до «слухання музики». Проте поступово його починають розглядати як більш складний та специфічний вид музично-пізнавальної діяльності, в якій актуалізується вся система особистості. Було зроблено багато зусиль, щоб підібрати назву, яка більш адекватно відповідала б суті цього явища. Це питання розробляв А.Кастальський, який, складаючи програму з музичного виховання, у своїх записах використав такі поняття, як «пояснювальне виконання музичних творів», «пояснення музики», «музичний розбір», «слухання музики».

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».